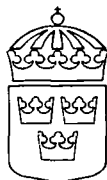

Utrikesutskottets yttrande

1992/93:UU1y

EES-avtalet

1992/93
UU1y

Till EES-utskottet

EES-utskottet har den 5 juni 1992 berett utrikesutskottet tillfälle att avge yttrande över dels proposition 1991/92:170 jämte de motioner som väckts med anledning av propositionen, dels motionerna 1991/92:U534 yrkandena 7 och 8 samt 1991/92:U701, allt såvitt propositionen och motionerna rör respektive utskotts beredningsområde.

I yttrandet berör utrikesutskottet dels propositionen, dels följande motioner:

1991/92:E7 av Mats Hellström m.fl. (s) var yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av en aktiv svensk medverkan i EES-institutionerna,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att därvid särskilt beakta jämställdhetsaspekterna.

1991/92:E8 av Birgitta Hambræus (c) var yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå proposition 1991/92:170 om EES, om det vid riksdagens prövning visar sig att Sveriges nuvarande samarbetsformer med EG är mer fördelaktiga.

1991/92:E10 av Lars Werner m.fl. (v) var yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att EES-avtalet inte skall vara ett steg på vägen till svenskt medlemskap i EG/EU,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges uppgift att verka för en friare och rättvisare världshandel,

20. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att redovisa konsekvenserna av EES-avtalets artikel 80 för svensk biståndspolitik.

Den 2 maj 1992 undertecknades avtalet mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen, Europeiska kol- och stålgemenskapen och deras medlemsstater samt medlemsstaterna i Europeiska frihandelssammanslutningen om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet). Målet för EES-avtalet är att med enhetliga regler främja handel och övrig ekonomisk samverkan mellan parterna i syfte att skapa ett enhetligt europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES). Avtalet innehåller bestämmelser om fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital (de fyra friheterna).

Den 2 maj 1992 undertecknades också avtalet mellan EFTA-länderna om upprättande av en övervakningsmyndighet och en domstol (övervakningsavtalet) samt avtalet mellan EFTA-länderna om en ständig kommitté (kommittéavtalet).

I övervakningsavtalet har EFTA-staterna kommit överens om att upprätta en oberoende övervakningsmyndighet och att skapa förfaranden som överensstämmer med dem som finns inom EG för att säkerställa att förpliktelserna enligt EES-avtalet efterlevs. Övervakningsmyndigheten ges uppgifter som motsvarar EG-kommissionens. Myndigheten skall dock inte delta i beslutsprocessen inom EES på samma sätt som kommissionen inom EG. Enligt övervakningsavtalet skall vidare en EFTA-domstol upprättas med kompetens bl.a. att döma i fall som gäller EFTA-ländernas efterlevnad av EES-avtalet, att överpröva beslut av övervakningsmyndigheten i konkurrensärenden samt att slita tvister mellan EFTA-staterna.

I kommittéavtalet finns bestämmelser om en ständig kommitté mellan EFTA-länderna. Den skall bl.a. handha beslutsfattande, administration och konsultationer mellan EFTA-länderna när det gäller EES-samarbetet.

Den 20 maj 1992 undertecknades avtalet mellan EFTA-länderna om en kommitté med ledamöter från EFTA-staternas parlament (parlamentarikeravtalet). Kommittén skall vara ett rådgivande organ till EFTA-länderna.

I propositionen (bil. 1) föreslår regeringen riksdagen att godkänna avtalen och att anta förslag till lag om ett europeiskt samarbetsområde. EES-lagen innebär att avtalen förutom parlamentarikeravtalet i vissa delar införlivas med svensk rätt.

Bakgrund

Utrikesutskottet har under en följd av år behandlat frågan om Sveriges och övriga EFTA-länders samarbete med EG. I proposition 1987/88:66 lade regeringen fram förslag till riktlinjer för Sveriges strävan att åstadkomma ett närmare samarbete med EG och för vårt lands roll i den västeuropeiska integrationen. Riktlinjerna gick väsentligen ut på att försöka bredda och fördjupa samarbetet på alla samhällsområden. Med anledning av propositionen uttalade sig utrikesutskottet för målet att integrationsarbetet om möjligt skulle leda till samma fördelar och åtaganden för medborgare, institutioner och företag i Sverige som i EG

(UU 1987/88:24). Syftet måste vara att avskaffa hindren för människors, varors, tjänsters och kapitalströmmars rörlighet. Utskottet fann det naturligt att länder som ligger nära varandra och har ett nära samarbete reglerar detta samarbete med avtal och överenskommelser av olika slag.

I utrikesutskottets betänkande 1988/89:UU19 bekräftades och specificerades målsättningen ytterligare. Bl.a. angavs att Sveriges deltagande i det pågående västeuropeiska integrationsarbetet syftar till att Sverige skall hålla jämna steg med den pågående processen i EG. Målet är, enligt betänkandet, att Sverige så långt det är möjligt skall få del av de fördelar som den inre marknaden kommer att leda till för EG:s medlemsländer. Utskottet uttalade vidare att kontakterna och förhandlingarna med EG borde vara förutsättningslösa och att inget område borde vara undantaget från förhandlingarna.

Uttalandena i de båda betänkandena som nämns ovan har för svensk del kommit att utgöra grunden för de förhandlingar om att upprätta ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde som inleddes 1990.

I betänkande 1990/91:UU8, som i första hand behandlar frågan om Sveriges medlemskap i EG, ägnades ett avsnitt särskilt åt de då pågående EES-förhandlingarna. Utskottet underströk därvid den stora betydelsen av att förhandlingarna om ett utvidgat och mer strukturerat samarbete mellan EG och EFTA snarast kan slutföras med gott resultat och att ett avtal om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde kan träda i kraft den 1 januari 1993. Utskottet angav att en sådan vidareutveckling av det samarbete som sedan länge pågått i Västeuropa framstod som naturlig och nödvändig. Utskottet såg det som viktigt att samarbetet inte enbart begränsas till det strikt ekonomiska området och välkomnade därför utvecklingen av samarbetet på områden som bl.a. personers rörlighet, utbildning, miljövård, socialpolitik, forskning och konsumentfrågor. Utskottet framhöll vidare betydelsen av att avtalet ger en balans mellan rättigheter och skyldigheter. En rimlig grad av medinflytande borde enligt utskottet därför vara en del av avtalet, även om beslutsautonomin bibehålls inom EG resp. vart och ett av EFTAländerna. Utskottet bekräftade vidare uttalanden från tidigare betänkanden om målsättningen att slå vakt om vår relativt oförstörda miljö och rätten att föra en ambitiös miljöpolitik. Den höga ambitionsnivån borde vidare upprätthållas på exempelvis arbetsmarknadens, regionalpolitikens och socialpolitikens områden.

I betänkande 1990/91:UU21 uttalade utskottet att Sverige har ett oförändrat stort intresse av att ett EES-avtal mellan EG och EFTAländerna om de fyra friheterna för varor, tjänster, kapital och personer samt angränsande områden som socialpolitik, utbildning, miljövård, konsumentfrågor, forskning m.m. uppnås så snart som möjligt. Härtill fogade utskottet att intresset av ett EES-avtal inte står i någon motsättning till riksdagens beslut den 12 december 1990 om att bemyndiga regeringen att efter samråd i utrikesnämnden lämna in en svensk ansökan om medlemskap i EG. Utskottet angav att EES-förhandlingarna och deras resultat i hög grad är relevant och av stort värde för

medlemskapsförhandlingarna, inte minst mot bakgrund av målsättningen att inom ramen för EES skapa ett gemensamt dynamiskt och homogent europeiskt samarbetsområde för EG och EFTA.

Utskottets överväganden med anledning av proposition 1991/92:17 och motionerna

Som framgår av utrikesutskottets många uttalanden rörande skapandet av ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde har utskottet en positiv syn på EES-avtalet. Utskottet anser att de ursprungliga förhandlingsmålen i allt väsentligt uppnåts. Utskottet delar propositionens slutsats att omfattningen och inriktningen av det samarbete som söks inom ramen för EES stämmer väl överens med Sveriges ambitioner att fortlöpande stärka och utveckla relationerna med EG.

Utskottet gör den övergripande bedömningen att en rimlig balans mellan rättigheter och skyldigheter tillgodoses samt att avtalet ger möjlighet till medinflytande. Samtidigt vill utskottet betona att det endast är som medlem i EG som vårt land fullt ut kan delta i och få inflytande på den Europeiska gemenskapens samarbete.

EES-avtalet bör ses som ett viktigt led i de europeiska samarbetssträvandena. Det mycket omfattande avtalet skapar ett brett och fördjupat samarbete mellan 19 demokratiska länder i Europa, ett samarbete som är ägnat att ytterligare förstärka samhörigheten och kontakterna mellan länderna såväl som de europeiska fredssträvandena. Den ökade ekonomiska tillväxt som avtalet syftar till kan också indirekt komma länder utanför EES-området till del, exempelvis i form av ökad handel och ökade biståndsflöden. Sett i ett brett utrikespolitiskt perspektiv tillgodoser således EES-avtalet viktiga svenska intressen.

I motion E7 (s) yrkande 2 betonas nödvändigheten av en aktiv svensk medverkan i EES-institutionerna. Enligt yrkande 3 framhålls det viktiga i att i detta sammanhang beakta jämställdhetsaspekterna.

Utskottet konstaterar att ett antal nya institutioner av en multilateral karaktär skapas i samband med att EES-avtalet träder i kraft. Det gäller EES-rådet, EES-kommittén, övervakningsorganet ESA, EFTA-domstolen, EFTA:s ständiga kommitté och den gemensamma parlamentariskommittén.

Utskottet bedömer att de institutioner som skapas i och med EES-avtalet kommer att spela viktiga roller beträffande EES-avtalets implementering och funktion och således i det fortsatta europeiska samarbetet. Utskottet delar de synpunkter som framförs i motion E7 om vikten av att utnyttja de möjligheter som skapas genom de nya institutionerna. Detta gäller självfallet även det svenska deltagandet i de kommittéer som har att förbereda ärenden innan de når de beslutande instanserna.

Utskottet välkomnar inrättandet av EES gemensamma parlamentariskommitté enligt artikel 95 i EES-avtalet. Ett aktivt deltagande i parlamentariskommitténs arbete kommer att stärka demokratisk

kontroll och insyn vad gäller EES-avtalets funktion och beslutsfattandet i de nya institutionerna liksom samarbetet mellan parlamentariker från olika länder inom EES-området.

Sverige har allt intresse av att genom ett aktivt deltagande i de nya institutionernas verksamhet och kommittéerna hävda våra intressen, söka utöva så stort inflytande som möjligt och fortsatt främja det europeiska samarbetet. Utskottet delar också den åsikt som framförs i motion E7 (s) om att tillhandahålla erforderliga resurser och kompetens för ett aktivt deltagande i institutionernas arbete.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om de målsättningar som riksdagen angett för det europeiska integrationsarbetet inom olika sakområden som bl.a. miljöpolitik, social- och arbetsmarknadspolitik och jämställdhet. Som en exemplifiering erinras om vad utskottet vid tidigare tillfällen angett om vikten av att upprätthålla höga nivåer vad gäller skydd för hälsa, miljö och säkerhet och en ambitiös miljöpolitik. Utskottet utgår från att Sverige i sitt agerande inom ramen för EES-institutionerna agerar enligt de målsättningar som riksdagen angivit på alla berörda områden.

Utskottet vill, i enlighet med vad som framförs i motion E7, framhålla vikten av att beakta jämställdhetsaspekterna i detta sammanhang när det gäller representationen i de nya institutionerna och i kommittéerna. Det är viktigt att få in kvinnors syn och erfarenheter i arbetet.

Mot bakgrund av vad som ovan angivits anser utskottet att yrkandena 2 och 3 i motion E7 kan besvaras.

I motion E8 (c) anförs att riksdagen bör avslå proposition 1991/92:170 om det vid riksdagens prövning visar sig att Sveriges nuvarande samarbetsformer med EG är mer fördelaktiga.

Det viktigaste elementet i Sveriges nuvarande ekonomiska relationer med EG är frihandelsavtalet från den 1 januari 1973.

Utskottet konstaterar att målsättningen med de beslut som riksdagen fattat avseende Sveriges samarbete med EG var att ytterligare bredda och fördjupa samarbetet utöver vad som innefattas i frihandelsavtalet, en målsättning som Sverige också delar med övriga EFTA-länder.

Sverige har haft stora fördelar av frihandelsavtalet. I den pågående integrationsprocessen framstår dock detta avtal som otillräckligt. Frihandelsavtalet begränsas till enbart tullfrihet för industrivaror medan EES-avtalet ger ett betydligt djupare samarbete på flera områden och fullt deltagande i den inre marknaden inkluderande de fyra friheterna, dvs. fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital.

Förutom de fyra friheterna tillkommer samarbetet inom s.k. angränsande områden. Sammanlagt omfattas tolv delområden, bl.a. sociala frågor, miljö, forskning och utveckling, utbildning, regional utjämning och konsumentskydd.

På varuhandelns område innebär EES-avtalet ett fördjupat samarbete med förenklade ursprungsregler och gränsformaliteter. Vidare inkluderas enhetliga regler avseende bl.a. konkurrensområdet och of-
fentlig upphandling.

I motion E10 (v) yrkas att EES-avtalet inte skall vara ett steg på vägen till svenskt medlemskap i EG/EU. Det sägs i motionen att oavsett riksdagens beslut om EES är medlemskapet en icke avgjord fråga som skall avgöras i folkomröstning.

Utskottet har vid flera tillfällen uttalat och bekräftat målsättningen om svenskt medlemskap i EG. Denna målsättning står fast. Utskottet har vidare uttalat att det är naturligt att en folkomröstning anordnas i anslutning till frågan om svenskt medlemskap i EG.

I betänkande 1990/91:UU21 anförde utskottet att intresset av ett EES-avtal inte står i någon motsättning till riksdagens beslut om att ansöka om svenskt medlemskap i EG. EES-förhandlingarna och deras resultat är i hög grad relevant och av stort värde även för medlemskapsförhandlingarna. Det är viktigt att EES-avtalet kan fungera självständigt också för de EFTA-länder som väljer att inte söka medlemskap.

Dessa bedömningar äger fortsatt giltighet.

Utskottet ser inte anledning göra några ytterligare uttalanden med anledning av yrkande 3 i motion E10 (v) utan förordar att yrkandet avstyrks.

I yrkande 4 i motion E10 (v) anføres att Sveriges uppgift bör vara att verka för en friare och rättvisare världshandel. I motionen anføres bl.a. att EES enbart handlar om 19 västeuropeiska länder och vår egen välfärd.

Att värna om och utvidga frihandeln utgör ett grundläggande svenskt intresse. Utökad frihandel är enligt svensk uppfattning av stor betydelse såväl för u-ländernas möjlighet att åstadkomma ekonomisk utveckling som för Central- och Östeuropa. Sverige deltar aktivt i ansträngningarna att föra GATT-förhandlingarna om ett förbättrat och utvidgat internationellt handelssystem till en lyckosam avslutning.

EES-avtalet står inte i motsättning till dessa strävanden mot en friare handel. Utskottet utgår från att Sverige även framdeles kommer att verka för utökad frihandel. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att den förstärkta frihandeln som genom avtalet nu skapas inom EES-området inte får leda till ökade restriktioner beträffande handeln med länder utanför området.

Yrkande 4 i motion E10 föranleder inga ytterligare uttalanden från utskottets sida utan yrkandet bör avstyrkas.

I yrkande 20 i motion E10 (v) anføres att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att redovisa konsekvenserna av EES-avtalets artikel 80 för svensk biståndspolitik.

I artikel 80 anges bl.a. att samordning, när detta är av gemensamt intresse, skall ske inom ett antal namngivna områden såsom bl.a. forskning, miljö, utbildning och socialpolitik, av ansträngningar och verksamheter genom eller inom ramen för internationella organisationer samt av samarbete med tredje land.

EES-avtalet berör inte biståndspolitiken. Någon förpliktande samordning med direkt bäring på biståndspolitiken ingår inte i avtalet. Redan nu äger olika former av samordning och samarbete rum mellan olika biståndsgivare, bl.a. inom ramen för FN:s biståndsverksamhet, inom OECD samt mellan de nordiska länderna. Grunden för ett sådant samarbete är att fördelar kan uppnås för de deltagande parterna. Någon utredning av EES-avtalets påverkan på biståndspolitiken bedöms inte vara påkallad.

Utskottet ser inte skäl att göra några ytterligare uttalanden med anledning av yrkande 20 i motion E10 (v) utan förordar att yrkandet avstyrks.

Stockholm den 26 augusti 1992

På utrikesutskottets vägnar

Daniel Tarschys

I beslutet har deltagit: Daniel Tarschys (fp), Pierre Schori (s), Alf Wennerfors (m), Mats Hellström (s), Karl-Erik Svartberg (s), Inger Koch (m), Nils T Svensson (s), Margareta Viklund (kds), Viola Furu-bjelke (s), Kristina Svensson (s), Göran Lennmarker (m), Berndt Ekholm (s), Håkan Holmberg (fp), Richard Ulfvengren (nyd) och Ingbritt Irhammar (c).

